

Izhaja vsak petek dopoldne. Izdaja konsorcijski
Malega lista. Naslov: Mali list, Trieste, ca-
sella centro 37. — Urad: vlabriani 9-III.

Odgovorni urednik: dr. L. BEROČ.

POSAMEZNA ŠTEV. 25 STOTINK.

NAROČNINA za celo leto 10 L., pol leta 5
L., četrt leta 3 L. — IZVEN ITALIJE
celo leto 24 L., pol leta 12 L., četrt leta 6 L.

MALI LIST

TEDNIK ZA NOVICE IN POUK.

CENA
Trieste - G. Corr. Postale
KNEŽEJSKO KNJIZICA (Dr. P.)
LJUBLJANA
40 st. beseda
VELIKIMI OKLADI 50 st. beseda. Pri
stalnem oglašnju primoren popust.

Mali koledar.

Petek, 28. januarja: Julijan; Flavijan.
— Sobota, 29.: Francisek Salezij; Va-
lerij. — Nedelja, 30.: Martina. — Pone-
deljek, 31.: Marcela. — Torek, 1. fe-
bruarja: Ignacij, mučenec; Brigita. —
Sreda, 2.: Darovanje Gospo-
dovo (Svečnica). — Četrtek, 3.:
Blaž; Oskar. — Petek, 4.: Andrej Kor-
sini.

MALE NOVICE

Kdo je zadel srečko?

Srečko Goriške Mohorjeve družbe št.
01851, serija 4000, ki je bila objavljena
v 3. št. letošnjega «Malega lista», je za-
del kmetijski mladenič Fran Rupnik iz
Ledini nad Idrijo. Dobil je 1000 lir.

Znamenita obletnica.

4. januarja je minulo 130 let, odkar
je izšel prvi slovenski časopis: Lublan-
ske novize. List je ustanovil baron
Zois, urednik mu je bil pesnik Valentin
Vodnik. Uredništvo je bilo v šentja-
kobskem župnišču v Ljubljani.

Kako časte Pašiča.

V Belgradu so že eno ulico imenovali
«Pašičevo ulico». Radikalna stranka pa
bo zgradila zase posebno hišo in notri
bo Pašičev muzej, kjer bodo shranjeni
spomini na slavnega državnika. Zena
pok. Pašiča bo odstopila muzeju vsa o-
pravo Pašičeve delavnice in spalnice,
dragocenosti, redove in dragocene po-
grebne vence.

Umrla je

v Skalskih Cirkovcah pri Celju učiteljica
Olga Čok v najlepši dobi 25. let. Shu-
žila je na Katinari pri Trstu, v Pliskov-
vici na Krasu in na Premu. Povsod je bi-
la priljubljena tako pri otrocih, kakor
tudi pri učitelstvu. Pred dvema mese-
cem je šele nastopila novo službo, pa
ji je pljučnica pretrgala nit življenja.
Preteklo soboto je imela lep pogreb na
domače pokopališče na Katinari, kamor
so jo spremili trije duhovniki in veliko
število ondotnega ljudstva. Poleg doma-
čega pevskega zbora ji je zapel v cenki
učiteljski zbor prelepo Kimovčevo za-
lostninko:

Ah ne mislimo na nje s solzami,
ki našli so, kar bil je njih up,
ki povabljeni so šli pred mamá,
v sveto mesto Kristovih objulb.

Na grobu se je v lepih besedah postov-
vil od nje domači župnik g. Leiler. Naj
v miru počiva in pri Bogu uživa zaslus-
žno plačilo!

Volitve v Jugoslaviji.

V nedeljo, 23. januarja, so se po celi
Jugoslaviji izvršile volitve v posamezne
deželne zbornice. V Sloveniji sta dve de-
želi ali «oblasti», Kranjska in Štajerska.
V obeh je zmagala sijajno Slovenska
ljudska stranka. V ljubljanski oblasti
bo imela SLS 40 sedežev, Žerjavovi libe-
ralni demokratje 6, Pucljevi kmetijci 4,
socialisti 1, memški Kočevci 1 in Kastavci
1 (ta je Radičevci; Kastav namreč
spada pod ljubljansko oblast). Na Šta-
jerskem bo imela SLS 42 sedežev, Radič
11, Žerjav 6, socialisti 3, 2 sedeža pripa-
deta zvezi med SLS, Nemci in radikalcí.
— Po hrvaških krajih je dobil večino
Radič, po srbskih krajih pa radikalcí.

Dobrosrčen bandit.

V mestu San Paulo v Braziliji so le-
tošnje leto po dolgem in trdovratnem bo-
ju končno prijeli zloglasnega tolovaja
Menechettija. V krvavem boju je padel
kot žrtev svojega poklica policijski šef
Doria, kajti bandit, strah vse okolice, se
je junaško branil. Marsikatero človeško
življenje ima na vesti, a vendar je nje-
govo mehko srce krivo, da je prišel v
roke pravice. Nekega dne je sklenil, da
umori policijskega prefekta iz San Pau-

Smrt mehikanske cesarice

Zadnje poglavje romana

Daljna Mehika je danes v ospredju
svetovne politike. Tu je Calles, ki pre-
gonja katoliško vero kakor rimski Ne-
ron, da ves svet s tem govori. Tu je
vprašanje petroleja, ki bi ga radi Ame-
rikanci podse spravili in skoro že od
vojske govore za to smrdljivo olje. Sre-
di teh velikih zadev in razburljivih no-
vic pa pride vest, da je umrla «mehi-
kanska cesarica». Kdo je še mislil na-
jno? kdo je sploh vedel izmed mlajših,
da živi kaka mehikanska cesarica?

Karlota je bila hči belgijskega kralja
Leopolda I. Rodila se je l. 1840. Komaj
17 let stara se je poročila l. 1857. z av-
strijskim nadvojvodo Maksimilijanom,
ki je bil poveljnik avstrijske bojne mor-
narice, brat cesarja Franca Jožefa.

Krasno domovanje sta si mlada za-
konca napravila: vilo, ki po svojih legi
in bogastvu ni imela para v cesarstvu.
Tam kjer slovenski trdi kras in solčno
tržaško brdo segata v malem rtiču v
sinje valove Jadranskega morja, posta-
vil je cesarski princ grad in zasadil
gozd in vrt, oboje kot pravljico o čude-
sih morja in solca: Miramar. Tam je
mlada ljubezen našla kraljevsko zavetje,
tja je našla svojo pot tudi skrb; sredi
cesarskega sijaja naselila se je brid-
kost.

Maksimilijanu so mehikanski konser-
vativci ponudili vladarsko žezlo tiste
nemirne dežele, ki je velika za tri av-
strijska cesarstva. Zaželel si je tudi on
postati kaj več nego avstrijski admiral.

la med vožnjo v železniškem vlaku. V
trenutku, ko je dvignil samokres, da bi
ga nameril na prefekta, je videl, kako
ga je njegov mali vnuk objemal in pol-
ljuboval. To ga je tako pretreslo, da ni
mogel orožja sprožiti ter mu je vsled
razburjenja padel samokres iz rok. Na-
vadnim potom ga ne bi bili ujeli, to so
dobro vedeli in zato so mu pa nastavili
past. V ta namen so aretirali njegove
otroke. V obupu je Menechetti lažil o-
koli ves pobit in pri tem se jim je
posrečilo, da so ga prijeli. Nastal je boj,
tako da je bil cel mestni del San Pau-
la spremenjen v bojišče. V ječi si je
hotel žile pregriziti, pa so mu pravo-
časno zabranili.

Tabarini zaprti.

Vlada je dala prefektom navodila, naj
strogo nadzirajo ponočna zabavišča. V
Rimu so mnogo takih zabavišč, mazva-
njih «tabarini», zaprti. To se je zgodilo
predvsem radi preočitih prestopkov
proti dostojnosti. Povod je dal tudi po-
zar gledališča «Apollo», kjer se je
dognalo, da se tudi varnostne naredbe
niso spoštovale. Značilno pa je, da so
meki časopisi milo zastokali, ko so bila
pohujševališča zaprta. «Impero» je pi-
sal: «Pustite ljudi, naj se zabavajo, saj
drugače jim mora biti dolgčas!»

Manj papirja se rabi.

V zadnjih mesecih se je v Italiji zelo
skrčila poraba časopisnega papirja. Od
mesečnih 40.000 kvintalov je padla po-
raba na 27.000 kvintalov. Izdaja se
manjše število časopisov in tudi tisti,
ki izhajajo, ne smejo prinašati več kot
8 strani naenkrat.

Potni listi.

Italijanskim državljanom bo zanaprej
izdajalo potne liste samo motram je
ministrstvo v Rimu. Pročnja se bo mo-
rala torej nasloviti na ministrstvo mo-
tranjih zadev.

In šel je z mlado ženo v Mehiko l. 1864.
A dežela je bila nemirna, prestol nego-
tov, prijatelji redki, zavezniki nezaneslji-
vi. Karlota je kmalu spoznala, kako zla-
ta krona tišči. Šla je sama nazaj v Ev-
ropo iskat prijateljev. Usoda Maksimili-
jana je bila v rokah francoskega cesar-
ja Napoleona III. Ta je s svojo poli-
tiko omahnil. Karlota je obupavala.
Iskala je pomoči pri papežu Piju IX.
Preskusila je bila svet in zaupala edino
le še očetu krščanstva. Franc Jožef je
dovolil nabirati prostovoljce — «mesi-
kajnarje» — ki pa niso bili kos mehi-
kanskim upornikom. Karlota je rotila
moža, naj se vrne tudi on nazaj v pre-
lepi Miramar, toda Maksimilijan je
vztrajal po vojaško. V skrbeh in strahu
se je Karloti zmešala pamet. Nikdar
več ni prišla k sebi. Prepeljali so revico
iz Rima v Miramar, kamor je prišla
vest, da so uporniki ustrelili cesarja
Maksimilijana 19. junija 1867.

Samo enkrat se je nesrečnici zasveti-
lo: ko je čez par let prišla druga vest,
da je nezvesti zaveznik Napoleon III. iz-
gubil vojsko z Nemci in svoj prestol.

Zivela je potem ves čas v gradu Bou-
choute (Bušut) v domovini Belgiji v
ljubeznivi oskrbi sorodnikov. Letos 19.
januarja je stopila pred večnega sod-
nika.

In Miramar blesti v južnem solca in
v borovju na bregu in v valovju pod
skalo pošumeva dvakrat ganljiva prav-
ljica o davnih, davnih dnevih sreče.

ZANIMIVOSTI.

Huda ženska.

Zgodba je o slavnem ameriškem pred-
sedniku Lincolnu.

Nikogar se Lincoln ni bal, samo žene;
te pa v prav izdatni meri. Duševni veli-
kan je bil v zakonu prava brezpomembna
ničla. Že v mladih letih se je zaročil;
razlikoval se je pa od drugih zaročen-
cev v toliko, da je že takrat čutil, kaj
ga čaka. Vtisi, ki jih je dobil o značaju
neveste, so ga napotili da je iskal reši-
tve v edinem mogočem sredstvu, v begu;
na dan, ko bi se moral poročiti, ga ni
bilo, izgubil je. Poroko so preložili, a ne
preklicali. Kajti energična roka usode in
pa njegove neveste gospice Toddove sta
ga zgrabili in pritirali pod zakonski ja-
rem. Ko se je praznično obtečen peljal
k poroki, ga je vprašala hčerka gostilni-
čarja, kam vendar gre, ko je tako lepo
oblečen. Boguudano je odgovoril: «Mi-
slim, da v pekel». In se ni motil, njegov
zakon je bil res pekel. — Ženi seveda ni
bilo všeč, da je pozno zvečer prinajal do-
mov. Pa je moral, saj je imel dela čez
glavo; zlasti pozneje, ko se je posvetil
politiki. Vsak večer je bil zato ozmerjan.
Nazadnje mu je dala žena rok: ob dese-
tih mora biti doma, sicer mu so vrata
zaprla. Takoj prvi večer po tem ukazu
je pa prišel ob enajstih. Ni mu odprla;
prosil je, zastoj. Slednjič ji je rekel
v okno gor: «Imam ti povedati veselo
novico». — «Izvoljen sem za predsedni-
ka». — In je bil res —. Ona pa: «Vedela
sem, da nisi dosti vreden; a doslej vsaj
pijanec nisi bil. Sedaj si se pa že pi-
jači udal in zato govoriš take neumno-
sti. Sedaj ti pa prav gotovo ne odprem!»
— Tako si je moral novi predsednik ve-
likanske države iskati v prvi noči svo-
jega predsedništva prenočišča drugje.

MIHEC: Burja naju trese,
mrz gre do kosti.
Mrzlico prinese,
naju pomori.

JAKEC: Vigred se prismeje,
solnce oživi.
Srce se ogreje,
up se obnovi.

OPOMBE

Stari in mladi. Ta izvirna drama se
še vedno igra v Trstu, med edinjaši.
Mladi imajo voljo, načrte, programe,
stari pa veljavo in denar. Lepo je slišati
tudi očetovska svarila, ki jih stari ne
pozabijo izreči, kadarkoli se mudi pri-
merna publika. Dr. Wilfan je kar na
lastnem zgledu pokazal, kako treba sta-
re spoštovati. Tako piše v osmrtnici
pok. Rybaržu («Edinost» 16. jan.):
«...sem spadal v ožji krog njegovih naj-
bolj zaupnih političnih sodradnikov. Za
mojo osebo je bilo najino razmerje do-
ločeno že vnaprej po tem, da sem bil
skoraj polnih trinajst let mlajši od dr.
Rybarža in da ga je takrat, ko sem sto-
pil v odbor Političnega društva, davno
že vsak priznaval za voditelja in pred-
stavnika tržaških Slovencev. Z udano-
stjo sem se mu približal in z veseljem
sem sledil njegovemu vodstvu. Četudi
je razmerje v teku let postajalo vedno
bolj zaupno in prijateljsko, sem vendar
nasproti starejšemu, tako uglednemu in
veljavnemu prijatelju ohranjeval tisto
spoštljivo razdaljo, katera je odgovarja-
la prvotnemu razmerju. Omenjam to,
ker je značilno za pokojnika, ki je iz
njega vključ vseh ljubeznivosti in milo-
bi tudi v najbolj zaupnem krogu dihala
možata samozavest in resnoba, sileča k
spoštovanju.» Dobre nauke za «mlade»
smo v tem besedilu podčrtali, da se bo-
do vedeli ravnati. Le posnemajte, fantje,
da bo tudi iz vas kaj postalo!

Perverznost. «Hagia Sofia» je svetovno
znana cerkev v Carigradu, znamenita po
starodavnosti, velikosti in lepoti. Turki
so to krščansko cerkev spremenili v mo-
šejo, mohamedovsko molitnico. Danes v
20. stoletju pa je prišlo norim ljudem na
um, naj bi se ta slavni spomenik spre-
menil v plesno dvorano. Ti morei so v
Ameriki doma in nimajo tam dovolj pro-
stora za greh in sramoto. Upamo, da bo-
do Turki bolj dostojni in pametni ter jim
njih umazane dolarje zalučali nazaj v
paganski obraz. Tako daleč smo prišli s
kulturo in napredkom!

Svet se vrti. Časopisi poročajo, da je
na španskem kraljevem dvoru za le-
tošnji predpust ženskam predpisana
moda z dolgimi rokavi in dolgimi krili.
Kraljica ne mara, da bi jo obdajale pol-
nage ciganke. Včasih se je te vrste greh
pasel po knežjih dvorih, dandanes ka-
kor kaže so kralji prišli k boljšemu
spoznanju, zato pa je nesramnost v ne-
ši dobila zavetje že po kmečkih vaseh.
Iz zakajane bajte se ti privleče na cesto
ženščura, da bi jo lahko mamalal med
skušnjavami sv. Antona puščavnika.

Okrožnica ministrskega predsednika Dolžnosti prefektov

Dne 5. januarja je izdal Mussolini na vse prefekte posebno okrožnico. Po njegovem nalogu so prefekti okrožnico razglasili tudi med podložnike v posebnih proglaših. Glavne točke te okrožnice podamo tu dobesedno, kolikor nam prostor dopušča.

«Danes, ko je število pokrajin narastlo in ko je položaj splošne politike absolutno miren, hočem podrobneje določiti smeri, katerih naj se drži prefekt v dnevnem, kočljivem in važnem izvrševanju svoje oblasti.»

Ena sama oblast bodi.

«Prefekt — ponavljam to svečano — je najvišja državna oblast v pokrajini. On je direktni predstavnik osrednje izvršilne oblasti. Vsi državljani in v prvi vrsti oni, ki imajo predpravo in čast, da se borijo v fašizmu, so dolžni spoštovanje in pokorščino najvišjemu političnemu predstavniku fašistovskega režima in morajo podrejeno sodelovati z njim, da mu olajšajo nalogo. Kjer je potrebno, mora prefekt vzpodbujati in harmonizirati delovanje stranke v njenih različnih manifestacijah. Toda jasno naj bo vsem, da oblast se ne more dati na spolovino in da se ne sme trpeti, da bi oblast in odgovornost zdrknila drugam. Oblast je ena in enotna. Stranka in njene hierarhije od najvišjih do najnižjih niso po dovršeni revoluciji nič drugega nego zavestno orodje državne volje, toliko v središču kolikor ob krajih.»

Škvadrizma ni več treba.

«Nove postavbe o javni varnosti skupno z drugimi ukrepi za zaščito države dovoljuje prefektom nastopati s potrebno neizprosno za slučaj obnove protifašistovskega gibanja. Toda sedaj, ko je država oborožena z vsemi sredstvi za preprečevanje in uduševanje, morajo nekatere «usedline» izginiti. Govorim o «skvadrizmu», ki je v l. 1927. naravnost anahronizem, spradičen, ki pa se vendar pojavlja v hipih javnega razburjenja. Tako mora postavnost nehati. Ne le tista, ki se pojavlja v obliki izbruhov nizkih krajevskih masilij, katera tudi škodujejo režimu in sejejo nepotrebne in nevarne jeze, temveč tudi ona druga, ki izbruhne navadno po resnih dogodkih.»

«Z vsakim sredstvom».

«Treba si je torej dobro zapomniti: naj se zgodi in naj se mi zgodi karkoli, doba rapresalij, pustošenj, nasilja je končana. In naj se zgodi ali naj se mi zgodi karkoli, prefekti bodo morali preprečiti z vsakim sredstvom, tudi vsak poskus manifestacij proti sedežem ino-zemskih predstavništva. Odnosaji med narodi so preveč kočljivi in lahko za-

dobijo tako lice, da se absolutno ne sme trpeti, da bi bili izročeni na milost neodgovornim demonstrantom ali agentom provokatorjem, ki iščejo nepopravljivih dejstev. Prefekt, ki ne bo postopal v tem smislu, se bo smatral za slabiča ali za idajalca fašistovskega režima in kot takega ga bom kaznoval.»

Prefekti naj poročajo resnico v Rim.

«Tudi mi treba dodati, da mora prefekt vedno govoriti vladi resnico, vso resnico, posebno še tedaj, ko je neprijetna.»

Prefekt mora delati za spravo in pravičnost.

«Toda razen z javnim redom, ki je v svojem neposrednem očitovanju vprašanje policije, se fašistovski prefekt peča tudi z «moralnim redom», to se pravi, da deluje za spravo, ravnatežo, mir in pravičnost, s čimer postane «moralni red» predpostavba in najboljša jamstvo «javnega reda».

Prefekt naj strogo nadzira uporabo davčnega denarja.

«Celoten in oblasten režim, kot je fašistovski, mora posvečati največjo brižnost in skrajno vestnost vsemu, kar se nanaša na upravo javnega premoženja. Večkrat sam rekel, da je denar ljudstva svet. Treba je torej, da so vse uprave od občin do sindikatov predmet najbudejše pazljivosti in pridnega nadziranja. Fašistovski prefekt mora biti v stalnih stikih s podeštati. Vsi oni, ki gospodarijo z javnim denarjem, morajo biti čistih rok.»

Metlo v roke!

«Fašistovski prefekt mora ukazati, da se odstranijo in spodijo iz vsake organizacije ali režimskih sil vsi afaristi, koristolovci, tvezači, prodajalci dima, mevze, oni, ki bolujejo na politikantski bolezni, nečimerni, sejanci neumnosti in razporov in vsi, ki živijo od delovanja, ki ni jasno me javno.»

Za koristne naprave.

«Prefekt mora dajati vse pobude, ki so v čast režimu ter množijo njegovo moč in njegov ugled toliko v socialnem kolikor kulturnem pogledu. Vprašanj, ki mučijo prebivalstvo v določenem hipu — stanovanja, draginja, se mora lotiti prefekt. Prefekt je tisti, ki mora paziti, da ukrepi vlade glede javnih del ne maletajo na ovire krajevne narave. Po novi upravni in korporativni uredbi se morajo pri prefektu stekati konci vsega življenja pokrajine in od prefekta mora dobivati življenje pokrajine podžig, sporedbo in smer. Prefekt mora iti naproti potrebam ljudstva tudi tedaj, ko se ne morejo očitovati preko kake

organizacije ali v obliki resolucije. On mora izklopavati neizražene potrebe in le preveč prezirane bede, tako da bo mogoče poboljšati moralno in politično v globino in pokazati ljudstvu, da fašistovska država ni egoistična, hladna, brezsrčna država. Brez demagoštva in servilizma delati dobro ljudem, ki to zaslužijo.»

Sklepne besede prefektom.

«To so smernice. Vem, da ste zvesti predstavniki fašistovske države. Izvajali jih boste torej umno, pridno in zvesto.»

**Načelnik vlade in notranji minister:
Mussolini.**

Tržaška stanovanja

V Trstu še nadalje traja stanovanjska kriza. Kazalo je, da se bo kaj zboljšalo. Zboljšalo se je, ali kako? Tako, da bogati sedaj lažje pridejo do stanovanja, kakor so prišli, recimo, pred 4 leti. Za siromašne sloje pa ni nič boljše, ampak skrajno slabo.

Veliko zlo.

Posebno zlo v stanovanjskih rečeh je prošlata «buona uscita». Kdor hoče priti v stanovanje, mora veliko svoto denarja vreči proč. Kako? Vsled pomanjkanja stanovanj se je bilo med strankami vpeljalo kupčevanje. Zgled: uradnik je bil prestavljen iz Trsta v Padovo. Do stanovanja tu v Trstu je imel pravico, kajti poprejšna leta niso smeli hišni gospodarji s stanovanji prosto razpolagati; gospodarili so stanovalci. Ko se je zvedelo, da ta uradnik gre iz Trsta, so planili vsi nadenj: Prepusti meni, prepusti meni! Ta pa: Kaj mi daš za to uslugo, da za menoj ti zasedeš to stanovanje? In sta se pogodila za darilo 1000, 2000, 4000 lir, kakor je bilo stanovanje boljše ali slabše. To darilo je «buona uscita» (za prijazen odhod). Ko je novi stanovalec prišel noter, je upravitelju kar povedal: Zdaj sem pa jaz tukajle in bom plačeval kakor moj prednik.

Vezano gospodarstvo.

«Buona uscita» je bila torej posledica vezanega gospodarstva s stanovanji. Postava je modro skrbelo za stanovalce, da jih niso gospodarji neusmiljeno preganjali ali jim stanovanj dražili v tistih hudih letih; na to pa postava ni mislila, da se bo začela zloraba. Videč to kupčijo, so gospodarji začeli z odporom. Doseglo se je to, da je bila «buona uscita» prepovedana. Toda špekulacija znajde novo pot. Kdor zapusti stanovanje, ga da nasledniku zastoj, toda on pusti v stanovanju svojo mobilijo; to pa mu je treba plačati. Preperel posteljnjak, štirje stoli na 13 nogah, zarjavel železen umivalnik, evo

mobilije. To se «proda» za 2000, 3000 lir. Naslednik plača, to «mobilijo» pokuri in pomeče med staro šaro in ve, da je spet plačal zgolj dobro roko.

Ko je polagoma postavna vez odjenjavala, prešla je počasi tudi «buona uscita» od stanovalcev na hišne gospodarje in njihove upravitelje. Ker niso smeli svobodno povišati stanarine, so se odškodovali z dobro roko.

Brez vezi.

Postavna vez nad stanovanjskim prometom in gospodarstvom je sedaj popolnoma odpadla. Sedaj se je začela zlata doba za gospodarje in upravitelje. Povišali so najemnino do skrajne možnosti in obdržali «buona uscita». Ker že dolgo vrsto let niso hiš nopravljali, so zdaj začeli beliti odzunanaj, češ glejte, kako nam je mar, da bodo hiše čedne; za notranje poprave so bili pa bolj gluhi.

Tedaj se je začelo gorje za stanovalce. Najemnina se je naenkrat močno povišala. Kdor je poprej s težavo izhajal s svojimi mesečnimi dohodki, ta je zdaj prišel v stisko. Kdor pa že prej ni mogel plačevati, je bil zdaj razdejan. Začelo se je to, česar so se vsi vedno bali: kdor ni bil v redu s plačilom, kdor ni mogel pristati na povišek, temu je gospodar stanovanje odpovedal. Odpovedi so kar deževale.

Vlada zavira.

Stanovalci so se v svoji stiski zatekli za pomoč k vladnim organom. Le-ti so spoznali veliko nevarnost, ako bodo vse odpovedi strogo po zakonu veljale. Zato so določili nekak časovni red in najvišje število dovoljenih izgonov.

Toda kam bodo šli izgnanci? Našli so zanje zasilna bivališča, katera pa nikakor ne odgovarjajo socialnim in zdravstvenim zahtevam.

Med tem, ko vlada študira, kako preprečiti socialno nevarnost, pa gospodarji pridno povišujejo najemnino in odvedujejo stanovanja tistim, ki se upirajo poviškom. Pokazali so, da imajo zelo malo socialnega čuta in niti ne zdravega razmisleka, ko strune tako napenjajo. O tem vprašanju bomo še par zanimivih reči povedali, ako Bog da zdravje.

Zobozdravnik
dr. Sarđoč D.
ordinira
v Trstu
via M. R. Imbriani 16, III.
(Prej via S. Giovanni)
od 9-12 in od 3-7.

PODLISTEK

Iz življenja imenitnega Kraševca

Kompare - deželni poslanec.

Josip Kompare je bil v severni Istri tako znana osebnost, da ni mogel ostati v zatišju. Vodstvo narodne stranke je v njem spoznalo moza, ki bi bil kot nalašč poklican, da se postavi v prvo vrsto voditeljev ljudstva, zato ga je tudi kandidiral za deželnega poslanca istrskega. Kdaj je bil izvoljen, tega ne vem natanko, pač pa sem iz zapuščin-skih spisov tole posnel: 13. avg. 1895. je Kompare prosil tržaško škofljestvo dopust za čas zasedanja deželskega zbora, da «bom mogel vršiti svojo poslaniško dolžnost z zasedanjem v sejah. Prosim, da se za ta čas pooblasti pater Gaudencij iz Pazina». Zasedanje deželnega zbora je trajalo vsako leto te po nekaj tednov, sicer je bil Kompare vedno na fari. S 36 letom je bil torej Kompare deželski poslanec.

Celih 18 let je Kompare bival v Ospu,

ki je postal tedaj nekako središče narodnega življenja. Kajti Kompare ni bil samo duhovnik, ampak pravi borec za narodne jezikovne pravice, gospodarski strokovnjak, pravi učitelj ljudske omike.

Kompare v deželskem zboru.

Kompare je bil poslanec v dobi največjega narodnega prebujanja, v dobi najhujše borbe z nasprotno večino v zboru, v času, ko se je bilo treba boriti za hrvatsko in slovensko šolo. Kompare je bil tovariš Vekoslava Spinčiča, Ivana Mandiča, dr. Matke Laginje, dr. M. Trinajstiča. Bilo je v deželskem zboru 21 Italijanov in le 9 Slovanov. V deželskem zboru v Poreču, pozneje v Kopru, je imel sijajne govore za narodne pravice ljudstva, pa tudi za gospodarske potrebe vse Istre, zlasti pa okraja, ki ga je on zastopal. Neštete so bile njegove intervencije! Gamljiva je bila njegova interpelacija 21. avg. 1901., ko je toča pobila ves pridelek v Črnem Kalu, Rožarju, Rižani, Sv. Antonu, Marzigah, in ko je ljudstvo naravnost obupavalo. Z njim so interpelacijo pod-

pisali še slovenski poslanec Avgust Jenko, župan v Podgradu, in 7 Hrvatov. Leta 1898. sta Kompare in Spinčič dose-gla, da se v Istri niso vpeljale šolske takse, ki jih je sicer zakon zahteval. Leta 1901. je povzročil, da so se ribje-lovske pravice v Škofljah uredile. Iste-ga leta je 20. septembra v deželskem zboru ostro nastopil zoper župana v Dekanih, ki je bil magnat, oderuh, podku-povalec; za občinske volitve je ta magnat izdal obilo denarja, ki si ga je bil prej na tujem prilastil.

Iste-ga leta je v govoru zahteval regulacijo rek na Krku, Fojbe na Pazinšči-ni, vode v Borutu, Cerovlju, Golgorici, Krnunah, Rižane, Dragonje ter Reke v Osapski dolini.

V nevarnosti.

Naslednja dva dogodljaja mi je pripovedoval Komparetov svak Josip. Iz Ospa sva šla v Kortje na shod. Na ovin-ku pod Kortami mi je pokazal mesto, kjer ga je nekoč nekdo čakal s samo-kresom. «Vidiš, Jože, tukaj le me je čakal. Ko me je zagledal, je dal roko dol, me prestrašeno pozdravil ter šel.»

Nekoč so se peljali s parnikom iz Pu-le proti Trstu. Na parniku so bili Spin-čič, Kompare, Trinajstič, Mandič, Burja taka, da pamik ni mogel nadaljevati vožnje. Ustavil se je v Piranu. Meščani niso marali dati voza, kmetje pa niso smeli; iz straha pred Pirančani. Šli so peš. Ko je Spinčič od maduhe in silne burje sredi poti onemogel, ga je Kom-pare dvignil in ga osebno nesel do prve vasi.

Kako je znal govoriti.

Poudarili smo že, da je bil izvrstan govornik. Evo pričó!

Kompare je govoril na 25 letnici ta-bora v Dolini 13. septembra 1903. O nje-govem govoru je drugi dan pisala «E-dinost» takole: «Vzlic vsej neugodnosti vremena se je zbrala množica nad 2000 glav... Naravnost diven pa je bil govor dekana in poslanca Kompareta, ki je govoril mesto zbolelega poslanca Spin-čiča. Vžigal je srca, da je kar plamte-lo: vriskala so srca in krčile so se pe-sti. Tako treba govoriti našemu na-rodu!» («Eidinost», 14. sept. 1903).

(Dalje prihodnjič.)

Pepo iz Koludrovic

Na komisiji v Mačkoljah.

Ko sn pršu s špetala, me je vre več ku an mesec čakala karta na mizi, de je za jet v Mačkole. Vele druji dan sn reku Matildi: «Nepouni kuoze jasli, naprave baul, jen gombrelo ne pozabet, agremo po našme meštirji. Jen zeme tiste štir patakome s kase, se me zna, kako pride.» Pej sva jo mahnila dol v Trst. Naveličen štacione, smo skočile na trvaj jen se pelale do Svete Ane. Puotle pej h nogan neprej. Zečele smo laufat jen šetet, de smo ble v anen kvarte ure pr Domjeta. Puotle nam je ano mičkeno — blo je kakr an žaki kompirtja — pokazato neprej v Mačkole. Gor po Pregencah sn zebu an šltak, vod kar je grda cesta. Pridemo v Mačkole. Na vasi vdobimo ano ženo, ke je jokala. Matilda je de prašela, de ka je. Povala je, de so je ponoče toukle po vratah jen pomečale kamnje po kopah, tiste mataste cigane jen čiče; jen de se smejejo žnjo. Jes sn

vkazo, de nej jih da neprej, tiste noče. Povala je tude, de je dau aden kokušerje v «Jedinost», Zdej de so jezne; de so šle te hujše v Trst preklicat dopis. Ma de so jen tam plunle v klobuk jen jeh fino spovele.

Puotle so me pravle, de je aden muoš v Mačkoleh, ke daje šolde ne pusedo. Jen puotle, ke ne morjo ledje me vrnet, de morjo jet kuopat ale pej kuost. Jen de jeh love po njivah, de morjo delet ko šužnje, jen de jen daja jest samo zele. Jen de kumej čaka, de be šla kašna hmetija ne kant, de be pograbo.

Puotle sn prašo, če je še živ tiste Miče čerpinja, ke je bin v vojšce v Božnje, ke se je skrivo v b'č od rib slaneh. Rekle so, de je vmrov.

Ko smo vse ražone opravle, sn šou h kovače popraut šltak. Puotle smo šle z Matildo v ošterijo jen smo naročile pou litra vina jen par patakonov oslovne. Nezadnja smo še slišale ne vasi rekord v krčanje. Te prve je zekričo, ma je biv hrpav, so ga čule samu do Plavej. Puotle so se vsi zvrstile. Aden je zekričo 7 kilometrov. Ta narbulši pej je bil an muj ženso. Jes se nejsem nanka mislu, de je taku v Mačkoleh, jen de so taku veliče stvari tan, M je blu žou, de sa trko cajta bolan ležou jen de sn s komesijo taku kasnu pršu. Pej se sn tude je velik gespud jen nan ta višim se na medi. Čes po leta bom vre tude šentenco poslou.

takšnega norenja, ki krati Bogu dolžno čast. Kakor sem pozneje zvedel, plesalo se je tudi v gostilni vaškega načelnika g. Medoša pri Medoših. Torej kar dva plesa istočasno v fari. Kortežami! Lepo ste počastili vašega cerkvenega patrona.

V Kortah v Dolnji vasi so jako napredni. Imajo tudi kino, takozvani «cine». Zbirajo se tam fantje in dekleta v poznih večernih urah. Čuk na palici, ki je ponočen tič, bi lahko obiskal kakšno takšno predstavo in mam povdal kaj se tam vrši.

VATOVLEJE.

Blagovolite objaviti v «Mallem listu» odgovor na dopis iz Vatovej sledeče: Moja gostilna ima prost vstop za vsakega. Tudi miličniki niso izvzeti. Zabrava se lahko vsak po svoje, a ob določeni uri izpolnem svojo dolžnost in gostilno zaprem. Ne kot oni dopisnik natolcuje, da je včasih odprta tudi do dveh popolnoči. Ako ne meha z lažmi, štel si bom v dolžnost nastopiti tožbenim potom.

Prizadeti gostilničar.

SV. IVAN pri Trstu.

V nedeljo 23. januarja je g. župnik Franjo Sila obhajal 25letnico, odkar je prišel k Sv. Ivanu. Napak bi bilo, ko bi rekli, da je on sam obhajal ta jubilej: ves Sv. Ivan je praznoval. Poseben odbor, sestavljen iz župljanov obeh narodnosti, je priredil to slavje. Ta odbor je v nedeljo pred mašo izročil g. župniku prekrasen kelih. Jubilant se je gignjen zahvalil. Slavju so prisostvovali številni duhovski prijatelji g. župnika in bivši svetivanski kapelani. Pri maši se je izbornu izkazal zbor s pevovodjem g. Baretom in orkester. Cerkev je bila natlačena. Veselo pritrkovanje je povzdigovalo slovesnost, ki so se je udeležili tudi zastopniki državnih oblastev. Pri slavnostnem obedu, ki se je vršil v ozkem krogu duhovskih sobratov in cerkvenih starešin g. Kocijančiča in g. Pahorja, je prvi povzel besedo mons. Slavec, ki je v kratkih, jedrnatih besedah povzdignil zasluge slavljence. Nato so izrekli častitke g. Božo Milanović v imenu pripravljalnega odbora, g. Gligo po italijansko v imenu škofijskega odbora «Katoliške akcije» ter g. Anton Čok, ki je bil prvi jubilatov duh. pomočnik pred 25 leti.

Pod jubilatom se je pri Sv. Ivanu osnovala Marijina kongregacija, katoliško izobraževalno društvo v najhujših borbah s slovenskim liberalizmom v Trstu; lani se je osnoval fantovski krožek Katoliške akcije in sedaj je v načrtu tudi dekliški in ženski krožek. Cerkev je pod njim dobila mnogo opreme in okrasja. Osmoval je Vincencijevo družbo, ki je pribežališče siromašnih. Kaj čuda, da je prešvetli škof že l. 1917. g. župnika počastil z naslovom višjega duhovnega svetnika. Kar jublanta posebno diči, je njegova neprikorna pravičnost in prijaznost do faranov obeh narodnosti. Naj ga Bog ohrani še dolgo let v delu za blagor svetivanske fare!

DOL - OTLICA.

Tudi tukaj smo še živi in živimo prav trdo gorsko življenje. Sicer je naša črna zemljica rodovitna, a premalo je je in nas je preveč, da bi vse prerediti. In še ta, kar je imamo, je s kamenjem pomešana. Vendar nismo še porabili vseh sredstev za izboljšanje svojega gospodarstva. Fantje in možje! ustanovimo združno mlekarno, ki nam obeta boljši dohodek iz živinoreje, nego smo ga imeli doslej. Navedam vam par gospodarskih računov: Jakec nosi mleko v združno mlekarno; tam se mleko pozname in Jakec dobi posneto mleko nazaj, da ga porabi, kakor mu drago. Jakecova krava daje 8 l dnevno, mlekarina plačuje liter po 70 stotink, to znese dnevno 5.60 L, na leto 365 × 5.60, to je 2.044 lir (vzeli smo celo leto radi lažjega računa). Gašper kisa mleko doma in večkrat se mu mlečni izdelki še pokvarijo. Gašperju daje krava na teden 15 kg masla; on

ga proda svojemu odjemalcu po 13 lir. Vzemimo zopet celo leto v račun; na teden je 13 × 15, to je 19.50 L, na leto 19.50 × 52, to znese 1014 lir.

Torej Gašper kisa, Jakec daje združni mlekarini.

Jakec dobi na leto . . . 2.044 lir

Gašper pa dobi . . . 1.014 »

Gašper, ti si dal za kravo 2000 lir. Danes ti ponuja mešetar zanjo 800 lir. Kako prideš do svojega denarja? Potom združne mlekarne.

Naša pošta.

Zabiče. Prvo pravilo je, da se mora dopisnik s svojim resničnim imenom razločno podpisati, ako ni z uredništvom dogovorjen, da se kako drugače podkriža. Sicer pa tudi želimo, da bi o čem takem poročali, kar bolj spada v javnost.

Kmečko tajništvo.

Fr. B., Dornberg. Rekurz radi netočnega računa smo vložili na fin. intendanco.

J. Br., Dol. Čepovan. Glede Vaše pokojnine nismo še prejeli odgovora iz Rima.

J. B., Trnovo. O izseljeniškem vprašanju bomo pisali v eni prihodnjih števil.

J. S., Trnovo. Vaše pismo smo prejeli; odgovorimo v pismu. Sicer ne spreglojete članka o izseljevanju, ki ga objavimo v kratkem.

A. Ž., Strmca. Povsod dobro, doma najboljšo. Tudi o izseljevanju v Ameriko in Avstralijo bomo pisali.

Vpišite se takoj v Goriško Mohorjevo družbo

Stab. Tip. Silvio Spazzal - Trieste

MALI OGLASI

DOBER SVET je zlata vreden. Proti slabosti in bolečinam v želodcu in glavi, slabemu teku in prebavi, grenkosti v grlu, zaprtju, uživajte «Gastrin». — Izkušeno sredstvo proti kašlju, prehladu, navadnim pljučnim boleznim, influenci, težkemu dihanju je **Prsni sirup**. — Proti oslovskemu kašlju je preizkušeno sredstvo **Sirup balsamicus**. — Uspešno sredstvo proti trganju v udih in kosteh, proti bolečinam in trganju v plečih, v križu, v glavi je «**Renmazan**» kot takočina, a «**Liniment Lanomentol**» kot mazilo. — Za kožne bolezni se rabi z gotovim učinkom «**Sentjurjevo**» mazilo; izvrstno za rane, ture, opekline, odrtine; prepreči prisad, meči in celi. — **Odlikovani laboratorij LEKARNA PRI ODREŠENIKU - Bistrica.**

SAMO potom energičnega zdravljena z Glykolom se ozdravi glavobol, šibkost, malokrvnost, obnemoglost. Izdelek lekarnar Castellanovich, Trst, Via dei Giuliani 42. V januarju je lekarna odprta tudi ponoči.

SMILAJOD (Trpoški sok), izborno sredstvo proti arteriosklerozi, revmatizmu in težkemu dihanju, kašlju in kataru, uspešno čistilno sredstvo, posebno priporočljivo za osebe, stare nad 50 let, se prodaja samo v lekarni Castellanovich, Trst, Via Giuliani 42 (Pri Sv. Jakobu, blizu slovenske šole).

BRIVEC Andrej Rojc, Gorica, via Seminario 2, se priporoča sl. občinstvu.

VELIKA ZALOGA papirja, papirnatih vrečic. Uvoz in izvoz na vse kraje. Po ugodnih cenah. Tvrška Gastone Dolinar, Trst - Via Ugo Polceno 5.

FERDINAND ŠKERLJ, Vrhpolje 66 p. Vipava (Verpogliano p. Vipacco) ima na prodaj več tisoč cepljenih trt kakor: Ribola, Rizling, Zelen, Žlahtina, Klaranca, Pinela in dr. - Cepljenke so prvovrstne. Cena po dogovoru.

SEDLAR in TAPETNIK Robert Meršnik v IL Bistrici 169, izdeluje in tapetira otomane in sploh vsa v to stroke spadajoča dela. Delo dobro, solidno in po najnižji ceni. Prednost imajo ženini in neveste.

UČENCA 15-16 let starega, poštenih staršev in z primerno izobrazbo, veččega tudi italijanskega jezika, ki ima veselje do trgovine sprejemem takoj. - Naslov pri upravi «Mal. lista».

Kaj nam z dežele pišejo

ORLEK pri Sezani.

Ker se bliža pust, se mi vrača spomin na lansko pustno nedeljo, ko je skupina fantov in deklet napravila igro «Na Visokem». Letos kaj takega ne bo. Fantje se premalo zavzemajo za napredek. Tako je vse pusto po naši vasi, kakor da bi res ne bili zmožni kaj narediti, ko se vendar dobe osebe, ki bi z malim trudom vse to storile. Je par fantov, ki se večkrat potegavajo, da bi spravili skupaj kot nekak majhen odsek, kjer bi se vadili v petju, igranju, predavanju, ko je velika potreba v teh hudih časih, da bi se kaj storilo za izobrazbo in gospodarski napredek. Ali njihov potegovanje ne zaleže nič. Res časi niso ugodni za društveno življenje, toda z vztrajnostjo bi lahko vseeno kaj dosegli, tako pa nič. Ko takole včasih premišlujem, se mi res čudno zdi to izgubljenost fantovanja; kakor da bi bili brez duše, brez idealov, ne najdejo boljše zabave, nego posedati po zakajenih gostilnah, plesati tisti tri-la-lom, ali pa umazane «pildke» po rokah valjati. Koliko je ta način zabave vreden, vidiš v ponedeljek. Ko ti pridobljena «izobrazba» in «zabava» hoče glavo razgnati. In potem — ali so časi res taki, da smemo lahkomišelnu uganjati tri-la-lom? Pa pustimo to. Ali bomo tudi letos, kot je naša stara navada, brali pustna darila po vasi kot lansko leto s preprirom in malodane s tepežem? Upam, da letos ne bo tega. Ali ne bi mogli tudi letos napraviti kake prireditve? Oder, ki so ga sami naredili, stoji zapuščen in pajki predejo po njem. Ali ni škoda? Torej, mladina, razmisli in odloči se!

PODGRAJE.

Zimska nevihta. Na 14. januarja zvečer se je zbrala velika nevihta. Grmelo je in sodra je padala. Enkrat je posebno močno zagrmelo, da se je vse streslo. Pogodilo je našo cerkev; popokalo je nekaj šip in s stropa se je luščil omet. Hujše škode ni bilo, hvala Bogu.

Napredek. Poročati moramo veselo novost: v naši vasi smo dobili električno luč. Prav je, da so to naredili. Na vasi je bila razsvetljava prav potrebna, ker je po poti polno kamenja in na vsakem voglu kup gnoja. Naj bi se tudi v ti reči kaj izboljšalo, da bo naša vas, kako se spodobi, kajti semkaj hodijo k maši tudi iz drugih vasi, pa vidijo in si za zgled jemljejo.

VELIKE LOČE v Brkinih.

Od nas ne dajemo novic v svet, zato morda mislijo drugod, da se nam dobro godi. Pa kar se tiče letine je bilo pri nas slabše ko drugod, ker je naše polje v dolini in mu deževje toliko bolj škodi.

Predpust dela skrbi klepetuljam po naših vaseh. Pravijo: «Kaj neki čakajo fantje ločanski, da se ne oženijo, pa jih je pet prav potrebnih?» Nam pa ni mar, kaj govore; mi ljubimo svoj «ledik stan».

O. ur.: Kakor kaže, se Ločanci niso ustrašili davka na «ledik stan».

Iz KORT.

Dne 17. januarja napotim se v Korte, da tudi letos kot po navadi počastim sv. Antona Puščavnika, patrona kortežanske fare. Prišedši v vas, mi v moje začudenje povedo, da je odpadla vsaka cerkvena slovesnost, ker so fantje in godci dali prednost plesu. Zaman so bile lepe besede in opomini od strani g. župnega upravitelja in pametnih ljudi. Mladina je hotela ples in plesala je kar 3 dni zaporedoma. V nedeljo in ponedeljek so se vrtili z dovoljenjem pristojne oblasti, v torek pa kar na svojo roko. Ali res mi nikogar, ki bi bil posegel z odločno besedo in dejanjem v to plesno norijo?

Meseca julija imela so v Kortah nekoliko strešno točo; kakoršne ne pomnijo najstarejši ljudje. Vničila je ves pridelek vina in olja, ter pustila le nekaj krompirja. Ljudstvo toži o obupnem svojem stanju; dela dolgove, da se preživlja; tarna o davkih in taksah, a mladina brezskrbno pleše in trosi težko prisluzene in za druge sile tako potrebne lire. O škodi na zdravju in v moralnem oziru, niti ne govorim. Kje ste pametni možje in starši, da vašim otrokom kaj takega dovoljujete? Sami silite v propast in gospodarsko pogubo. Večina pametnih in razumnih se je zgražala nad tem rekoč: «Takšne sramote v naši fari se veseli sam vrag in njegovi sovrstniki». Kortežami! Vaša vas je bila že od nekaj na dobrem glasu razumnih in značajnih ljudi. Bili ste tega ljudi vredni! Stopite na noge in recite: «Skrbeti hočemo za našo mladino, da se nam ne pogubi in, da nam ne bo delala sramote.»

Nekateri zagovarjajo ples, češ, da se mladina mora veseliti. Dobro! Privoščimo jej veselje v gotovih mejah, a ne

Župnija Hrenovice

Piše Podnarošec.

Novoletni «Mali list» je prinesel «Iz domačih krajev» precej obširen popis hrenoviške župne cerkve. V redkih potezah je tam očrtal zgodovino velikega oltarja, kar je deloma povzel iz Doma in Sveta l. 1895., odkoder je prepisal tudi pripombo: «Zal da ne morem biti ponok za vse podrobnosti». Resnici na ljubo moram opozoriti čislane prijatelje «Malega lista», naj v tem slučaju nikar vsega ne verujejo, ne samo glede vseh podrobnosti, ampak, kar zadeva zgodovinske podatke, tudi ne v splošnem. In zato ga prosim, naj sprejme v svojo torbo nekaj gotovih zgodovinskih drobtin in kosčkov.

Samo mimogrede prosim pisca, naj drugič, kadar bo zopet prišel na Hrib (k Fari) ogledovat, natakne očala, da ne bo več videl poleg župne cerkve velike košate lipe, ki je pač bila l. 1895., a je že dolgo let ni več. Protestiram dalje v imenu hrenoviških faranov, da ne vpoštevata našega napredka na šolskem polju: pri cerkvi je namreč že nekaj let trirazredna ljudska šola, ne samo dvo-

Hrenoviška zgodovina.

Hrenoviška župnija se nam v zgodovini prvičkrat pokaže leta 1318. (in ne 1316.), ko se omenja ondi župnik («plebanus») Simon de Placentia. Čas njene ustanovitve pa nam ni znan. Tržaški zgodovinar dr. Kandler trdi, da je bila pred 12. stoletjem edina župnija na Pivki Slavina in je torej današnja hrenoviška župnija pripadala takrat k Slavini.

Češčenje sv. Martina.

Že stoletja prej pa je stala na današnjem mestu cerkev, posvečena sv. Martinu. Kajti češčenje sv. Martina, ki je vsklilo v naši deželi pod vplivom frankovskih oblastnikov, je najbolj cvelo od 7. do 10. stoletja, in je tudi največ njegovih cerkev po Slovenskem iz tiste dobe. Ljudsko izročilo tudi govori o nekdanji cerkvi sv. Martina «v gozdu», kar znači njeno starodavnost. Seveda se je na mestu prvotne cerkve že davno dvignila nova in večja, a ime svetnika nam vsaj približno kaže, v kateri dobi je bila postavljena prva cerkev.

Popis cerkve.

Sedanja župna cerkev naredi po svoji zunanosti vtis navadne podeželske baročne cerkve. Natančnejša preiskava pa nam pokaže, da je bila cerkev v teku stoletij ponovno prezidana, njena zunanost in notranost večkrat izpremenjena. Marsikako zanimivost pa bo mogoče odkriti pri nameravanem povečanju cerkve.

Popis prezbiterija (t. j. sprednjega dela), ki je ostanek nekdanje cerkve, zidane v gotičkem slogu, beri v novoletnem «Malem listu». Ta del cerkve je bil sezidan v 15. stoletju. Za protireformacije (v začetku 17. stoletja) je skušal gotičkemu slogu sovražni tok, ki je takrat udaril v naše dežele, tudi tukaj zabrisati znake «barbarske» gotike. Gotičko ladjo (cerkev za ljudstvo) so podrli in postavili novo, renesančno-baročno, v prezbiteriju pa odbili rebrovoje na svodu in kamnite obzidne stebriče, na katerih je slonelo svodno rebrovoje, šilaste loke pri oknih so zazidali, da so nastala štirioglata okna. To se je zgodilo najbrže l. 1625. Ta letnica je namreč vklesana na podbojih velikih in desnih stranskih vrat. Prav podobno kakor še sedaj župna cerkev v Slavini je imela prej tudi hrenoviška streho srednje ladje ločeno od obeh stranskih, ki sta bili enostrani in se maslanjali na zidovje srednje ladje, ki se je torej s svojim zidovjem dvigala nad strehi stranskih ladij. Srednja kakor tudi stranski ladji so imele ravne stropne, kakor razvidimo iz lepo ometanih in pobeljenih sten v podstrešju. Kdaj so te ravne stropne podrli in napravili sedanje obokane, ni znano. Morda l. 1757.; ta letnica je

na levih stranskih vratih. Tudi sta bili nekdanj stranski ladji krajši, soglavi sta samo do stebrov, na katerih sloni pevski kor. Ko so pa ti ladji podaljšali, da sta bili enako dolgi s srednjo, so tudi pevski kor razširili, da se je raztegal v celi širini cerkve, a pozneje so ga zopet skrajšali v srednjo ladjo.

Stolp je bil sezidan iz temelja pod Pompejem Coroninijem, tržaškim škofom in grofom, leta 1639., tako pove napis na zvoniku.

Notranjščino cerkve krasijo trije oltarji. Nekdaj jih je bilo pet, dva sta stala še v stranskih ladjah v sredi podolžnega zidu, kjer manjkajo na tleh kamenite plošče in so sedaj spovednice. Bila sta majhna oltarja: eden posvečen sv. Roku, na desni strani, kjer je župnikova spovednica; komu je bil posvečen drugi na levi strani ob krstnem kamnu, pa nisem mogel še od nikoder zvedeti. Ta dva oltarja so odstranili iz cerkve najbrže po škofovski vizitaciji l. 1792., ker župnik Peter Alberti omenja v svoji kroniki l. 1794. samo tri marmornate oltarje.

Zgodovina velikega oltarja.

Veliki oltar je mogočna baročna zgradba. Popisan je prav mojstersko v novoletnem «Malem listu», le zgodovinsko poročilo o njem je skoro docela neresnično. Zato bom tukaj spustil popisovanje oltarja — preberi še enkrat l. številko! — podatki hočem le zgodovino.

Franciškani so imeli nekdanj v Ljubljani svoj samostan in cerkev na Vodniškovem trgu. Poslopja so l. 1902. podrli in napravili sedanji zelenjadni trg. Bogati trgovec Jakob Schell pl. Schellenburg je sklenil 26. decembra 1694. s kiparjem Mihaelom Cusso pogodbo, da bo umetnik postavil v kapeli sv. Janeza tedanje frančiškanske cerkve oltar iz črnega marmorja, tabernakelj, kipe in nekaj okraskov pa iz najboljšega genoveškega marmorja. Na evangelijski strani oltarja pod kipom sv. Jakoba je napis v latinskem jeziku, ki pove, da je Jakob Schell pl. Schellenburg, častivec križanega Jezusa, iz obljube in na prošnjo frančiškanov postavil na svoje stroške to čudovito znamenje zmagoslavja. Na listni strani je bil prvotno napis tudi pod podobo sv. Katarine, zavetnice trgovčeve žene. Iz tistega napisa je bilo razvidno, da je bil oltar izgotovljen l. 1699. Oltar je bil posvečen sv. Križu. Lesen križ, ki so ga postavili v češčenje na novi oltar, je bil postavljen že mnogo let prej v frančiškanski cerkvi na moški strani.

Župnijska kronika hrenoviška poroča, da je župnik Andrej Semen kupil l. 1787. veliki oltar od verskega zaklada in je bil prej last bratov sv. Frančiška. Spodnji del oltarja in tabernakelj iz belega in rdečega marmorja in slika sv. Martina so še od prej, le gorenji del s kipi je bil na novo postavljen. Da pa je bilo mogoče oltar stlačiti pod nizki obok, so ga grdo pokvarili in zmanjšali. Cenjen je bil ta oltar ob enem z velikim oltarjem v Rakuliku samo 200 goldinarjev. Toliko izvemo iz župnijske kronike.

L. 1787. so namreč podrli staro frančiškansko cerkev na sedanjem Vodniškovem trgu v Ljubljani. Ker je po ukazu cesarja Jožefa II. prejel vse ukinjene cerkve in samostane na Kranjskem deželni verski zaklad, je ta tudi na dražbi prodajal notranjo cerkveno oropstvo. Ob tej priliki je kupil hrenoviški župnik Semen oltar sv. Križa za župno cerkev in oltar Škapulirske Matere božje za Rakulik. Cena 200 gld. za vse skupaj in še za tako dragocene umetnine je pa le eden zmed neštevilnih primerov, kako so takrat državni in deželni uradniki avstrijski labkomiselno razmetavali cerkvi in samostanom ugrabljeno premoženje in uničevali umetnine.

V Hrenovicah so namesto križa deli v oltar sliko sv. Martina. Sedanja slika je delo znanega slovenskega slikarja Mateja Langusa iz l. 1851. Križ pa je visel dolga desetletja nad vrati (stare) zakristije, ob prvem sv. misijonu l. 1865. so ga postavili zunaj pred cerkvijo, sedaj pa visi na zidu v stari zakristiji. Je lepo umetniško delo neznanega umetnika iz druge polovice 17. stoletja. Škoda, da grozi kipu popolen razpad, ker ga drži skupaj samo še barva, znotraj je že sam prah.

Po vsem tem je torej gotovo, da je hrenoviški veliki oltar delo dveh različnih mojstrov. Visoki nastavek in kipe je izdelal kipar Mihael Cussa v letih 1695. do 1699., spodnji del in tabernakelj je pa poznejše delo neznanega umetnika iz srede 18. stoletja (v rokoko slogu). Oboje združeno tvori krasno, veličastno celoto, le škoda, da je vrh oltarja tako skvarjen.

(Konec prih.)

Jadranska trgovina. «Piccolo» je priobčil članek «Križa jadranske trgovine». Iz članka je razvidno, da ni izgubil samo Trst, ampak izgubile so del trgovine tudi Benetke. Benetkam so odjedla druga italijanska pristanišča, Trstu pa nemška. Benetke se hudujejo na Trst, češ da njim tudi on odjeda. Pa iz številki sledi, da ima Trst večjo škodo kakor Benetke. V prvi polovici l. 1925. je Trst imel 1.511.309 ton, v prvi polovici l. 1926. pa samo 1.307.285. Izgubil je torej v pol leta 200.000 ton prometa. V isti dobi so Benetke izgubile samo 30.000 ton.

Cene po Istri. Črno vino: Koper 300, Piran 250, Završje 240, Rovinj 230-250. Belo vino: Koper 280, Piran 240, Vižinada 200, Rovinj 220-230. Olje: 8-10 lir liter. Seno: 30-60. Goveja živina po živi teži 300-450 lir stot. Ovce po živi teži 250-3.— lire kg, po kosu 80-150 lir glava.

Poravnajte naročnino!

Po čem je lira?

Dne 26. januarja si dal ali dobil:

- za 100 dinarjev — 40.75 L.
- za 100 k. kron — 68.50 L.
- za 100 fr. frankov 92.— L.
- za 100 šilingov — 525.— L.
- za 1 dolar — 23.— L.
- za 1 funt — 112.50 L.

Najvišje cene plačujem za

KOŽE

kun, zlatice, lisic
dlančev, vider, jaz-
becov, mačk, veveric,
krtoč, divjih
in domačih zajcev.

D. WINDSPACH

Trst, Via Cesare Battisti št. 10 II. nadst., vrata 16
Sprejemajo se pošiljatve po pošti.

ZDRAVNIK

Dr. IGOR FRANKO

absolvent dunajske klinike,
ordinira odslej samo

v IL. BISTRICI

vsak dan

od 10 - 12 in od 15 - 17 h.

Jakob Bevc

urarna in zlatarna

TRST - Campo S. Giacomo št. 5

ZLATO kupuje v vsaki množini po najvišjih cenah.
KRONE plačuje više kot vsi drugi.
ZALOGA raznovrstnih ur in zlatenine.

Dogodilo se je

da ste zahtevali «Pekatete», prejeli pa drugo blago, ki vam ni ugajalo. Odslej dobite lahko makarone, spagete, subjote in razne vrste za juho v zavojih po ½ in 1 kg.

Zahtevajte jih pri trgovcih.

MODERNA PARFUMERIJA

G. B. GIUMLIA - POSTOJNA

Bogata izbira dišav in dišečega mila iz prvovrstnih domačih in tujih tvornic. Toaletne potrebščine in predmeti za darila. Drobnarije in umetnije. Koralde, biseri, predmeti iz brušenega beneškega stekla.

GENE ZELO ZMERNE.

Trgovino lahko obiščete, ne da bi morali kaj kupiti.

Cerkvena umetnost - Dober tisk

ENRICO TOPPOLETTO

TRST, Via del Pesce 4

Velika izbira slovenskih molitvenikov, nabožnih knjig, podob, svetinj in drugih nabožnih predmetov.

Cerkvena obleka in potrebščine.

KONKURENČNE CENE.

Andrej Purič

TRST

Via Media št. 6

Kovaški

mojster

IZVRŠUJE: Vsakovrtna stavbena dela - Železne ograje in omrežja - Takojeja izvršitev - Štutilniki vseh vrst - Izdeluje tudi železne roletes - Poprave, spopolnitve.

Čevljarnica FORCESSIN

odlikovana v Parizu in Genovi 1924.

s veliko premijo, diplomu in zlato svatnjo

Trst via Cappin 5 pri Sv. Jakobu Trst

Zima pritiska.

Sneg in blato teži po potih. V takem času bodi glavna skrb za dobro obutev. Osnovno zdravilo za zdravo življenje se glasi: glavo hladno, noge tople!

Zato skrbite, da bo vaša družina dobro obuta.

Obzrite se na

FORCESSINI!

